

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼՎԱՐԻԱ

Տարեկան . . 12 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 6 "

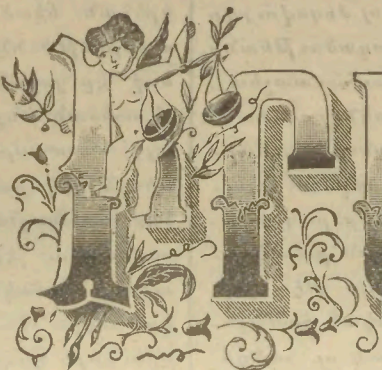
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Իրիւր թիւ մէկ ծրարով
Տարեկան . . 14 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 7 "

ԱՍԵՐԻԱ

Տարեկան 2.60 Տօլար
Վեցամսեայ 1.50 "
Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Ծանոթացման տողը
20 ւանդիւր

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻ ՈՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ ԵՒ ՇՈՒՐԱԹ

Հ Ա Ս Յ Է

Rédaction du journal

„Iravounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на вѣстникъ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

Դրոշմը ևս
չեմ տրուիր

ՍԱՏԿԱՆԻ ԽՄԱԳԻՐԸ
ԵՒ ԻՐ
ԱՄՕԹԱԼԻ ՀԵՐՔՈՒՄԸ

Մեր նախորդ թիւով ցոյց տուինք վառանգի ստորագրութեամբ, բայց իսկապէս վարդոյի գրչէն ելած յօդուածն աւելցանք թեան մը մէջէն ցցուող հետեւեալ զգուշի տողերը որոնք իբր թէ հրազոնքի մէջ գրած լլուսմ.

«Ասիա, («Հայաստան») ըսուած վայրը մեր նախահարց սուրբ արիւնով առած ենք, ուստի չենք կրնար վատ հայերուն տալ... այն հայտութիւնը (յեղափոխականները) թրէ անցնելու եւ մեր օրհնեալ հողը անոնց անիծեալ ձեռքը չը յանձնելու համար, զանոնք ոչնչացնելու ենք:» (*)

Յարգ ոչ թէ հայու մը, այլ ունէ մուսուլման թուրքի մը կողմէ իսկ այդ տեսակ նողկալի տողեր հրապարակ դրուած չըլլալուն հակառակ, միայն հրէածին վարդօ մը կրնար զայն յղանալ ու հրապարակ դնել, և դրաւ:

Բայց նա իմանալով թէ հրազոնքի բոլոր թիւերը հանրութեան առջեւ պիտի դնեն ու զինք անգամ մըն ալ խայտառակեմ իր զանջական այդ նոր սուտին պատճառաւ, անմիջապէս իր թերթին յաջորդ թիւով սա ամօթալի հերքումը գրեց, հրեականական վառանգի մը ուղղութեամբ, որ նոյն ինքն վարդօն է:

Վ Ա Ռ Ն Ա Յ Ո Ւ Ն

Դուք ձեր նամակի մէջ Հուգոյէն բերած կտորը սխալ էիք թարգմանած: Թուրքերէնի մէջ հայ յեղափոխական, Հայաստան եւ վատ հայ խօսքերը չեն գործածուած: Ամօթ է այդպիսի խեղաթիւրումներ զիմուել: (**)

Վարդօ

Կարգ մը հետաքրքիրներ շաբաթ օրուան թերթերը կարդալով, երբ այս ամօթալի հերքումը կը տեսնեն Շարժումին մէջ վարդոյէ ստորագրուած, իրենց զրգուանքը զայրութի կը փոխուի, ու

զանի կը փնտեն սրճաւանները և հոս ու հոն, որպէս զի անոր անամօթ երեսը թուրքով օձեն. բայց ի վեր. նա այդ օրը արդէն փախեր էր վառնայէն:

Իսկ ինչ համակրանք յայտնելու համար շուրջս պատող հայրենապիցներու երբ բացատրեցի թէ այդ հրէշային սուտին հեղինակը բնաւ վառնացի մը չէ և ոչ ալ ուրիշ ունէ հայ մը, այլ միմիայն նոյնինքն վարդօն է, և այս ըսածս կարող եմ հաստատել շատ մը փաստերով, և հետեւաբար վարդօն ինքն է որ ինքն իրեն «ամօթ է այդպիսի խեղաթիւրումների գիմելը» կըսէ. այլեւս զայրութի, զգուշութի, զարմանքի ու ապշութեան արտայայտութիւնները չափ ու սահման չունենին:

Բայց զարմանալ պէտք չէ. որովհետեւ այդ այն ծանօթ հրէշն է որ վարդ Պատրիկով կեղծ աւանդով Հիշակեան կուսակցութեան մէջ սպրդած, շուրջ 13 տարի առաջ Կ. Պոլսոյ մէջ, — ուսական անցադիրը գրպանը ունենալուն և հետեւաբար դեպքանատունէն պաշտպանուելուն վստահ — իրեն հայրենասերի մը անուն չինելու ցած փառամոլութեամբ, Պոլսոյ Հիշակեան մասնաճիւղին կնիքը, ծրագրերը և անդամներուն ցանկը իր ձեռքովը տարած ու թուրք կառավարութեան յանձնած է, հակառակ իր ընկերներուն թախանձանքին որ կնիքը և այդ թուղթերը իրենց յանձնէ կամ ոչնչացնէ, քանի որ ինք ուստի կանոնութեան կը փնտռուի ու պիտի ձերբակալուի: Այս անհրաքելի իրողութիւնն մըն է, որ ժամանակին բացորոշ կերպով գրած էր Բարիկի է՛ն հայասեր թերթը Լէ Նոնվէլ տ'Օռիւան, որուն բարձրաստիճան խմբագիրը այն ատենները Երլտըքի պալատը պաշտօնեայ էր, ու յետոյ երբ տեսաւ թէ Սուլթանը հայալիկ ծրագրի մը կը հետեւի, նողկանք քաշուեցաւ և Բարիկ երթալով հիմնեց Լէ Նոնվէլ տ'Օռիւանը, որ ժամանակին է՛ն մոլեղին կռիւը մղեց Սուլթանի ու թուրք կառավարութեան դէմ: Վարդոյի այդ մատնութիւնը

գրած էր նաեւ Մարտը, որ օռական էր վերակազմեալ Հիշակեան կուսակցութեան. անցեալ տարի նաեւ գրեց նոյնը Տ. Ճանկիւլեան, իրաւունքի մէջ:

Վարդօն այն հրէշն է, որ այդ մատնութեան վերջ անխոստովանելի միջոցներով յաջողեալ «Դաշնակցութեան մէջն ալ մտնել, յեղափոխականի դիմակին տակ, առանց սակայն իր քիթը արիւնելու, տաճկահայերու դրամովը շուրջ կեանք մը կը վարէր և միեւնոյն ատեն Պուրկալի մէջ բոլոր տաճկահայերը «էշ» կանուանէր ատենաբանութեան մը միջոցին: Այս իրողութեան վկան է վառնայի Հիշակեան մասնաճիւղի քանի մը տարի առաջ հանած մէկ տպեալ շրջաբերականը:

Պէտք չէ զարմանալ. վարդօն այն ծանօթ հրէշն է որ 3-4 տարի առաջ Դաշնակցութեան նոր ներկայացուցիչ կարգուող ուսասայ Պ.ին հետեւեալ տողերը գրած էր նամակաւ մը, որ տեղւոյն գօմիթէին ձեռքը անցած էր:

Աւելորդ է ըսել թէ չես մոռնար ամէն ինչ լիովին գործադրելու. կօմիտէն միշտ այնպիսի գրութեան մը մէջ պահէ որ ընթացողութեան միջոցներ մտածելու ժամանակ չունենայ. ինչպէս որ էլու պիտի կապ կը դնեն կը քաշեն, այսպէս ալ տեղւոյդ կօմիտէն ընելու ես: Միշտ պէտք է էլու նման կապ դնել թրքաշայիքի գլուխը եւ մեր ետեւից քաշել: (*)

Պէտք չէ զարմանալ, վարդօն այն հրէշն է որ հոս վառնայի մէջ իր մէկ երկու հայրենակիցներով կորուչէ Պ. քաղաքի 28 անտուկ վէնքը ծախել (**) և լետոյ կուրանայ իր մեղսակցութիւնը այդ ահաբեկ խաչագողութեան մէջ. և ազդեցութիւն կը բանեցնէ Դրոշակի խմբագրութեան վրայ, որ մինչեւ ցարդ չը համարձակեցաւ խաչագողներուն անունները հրատարակել, հաստատած ըլլալով հանդերձ թէ իրօք այդ խաչագողութիւնը գործուած է:

(*) Տեսնել Տ. Ճանկիւլեանի Յանգալիս որուն և յօդուածը: Իրաւունքի թիւ 62, տարի 1902:

(**) Տեսնել Իրաւունքի թիւ 86, փափաղեանի յայտնութիւնը:

Վարդօն այն հրէշն է որ սրտով ու հոգեով յեղափոխութեան նուիրուած վառնայի Արշալոյս տիկնանց մասնախումբին 1800 ֆր. չափ դրամները կը չքացնէ, ըստ յայտարարութեան նոյն տիկիններուն և Ճանկիւլեանի, որոնց ձեռքը կը մնան գրաւոր փաստերը: Այս բացարձակ զեղծումը հրատարակելուն վրայ, երեւոյթը փրկելու համար, վարդօն դատ կը բանայ մեղ դէմ. բայց դատին օրը թէ՛ ինք և թէ՛ փաստաբանը խոյս կուտան, ու դատը կը գոցուի:

Վարդօն այն ճիւղն է որ այս մերկացումներէն վրէժխնդիր, նախ կը մատնէ կառավարութեան Տ. Ճանկիւլեանը իբր անիշխանական աքսորուի ներկէն. բայց չը սլողիր:

Այն հրէշն է վարդօն որ թատերական տոմսակներու վաճառման խարդախութիւն մը բռնելիս ու հրատարակելիս յարմար առիթ սեպելով, կերթայ կը դաշնակցի այդ հրատարակութեան վիրաւորող վաշխառուին հետ ու կսկսի անոր շնորհիւ իր դադարման դատապարտուած թերթը վերստին հրատարակել, և իրաւունքը դադրեցնելու մօքով մեր պատասխանաւ տուին 160 ֆր. կը վճարեն որ հրաժարի և իրաւունքը առանց պատասխանատուի մնալով դադրի:

Վարդօն այն հրէշն է որ մեր գտած նոր պատասխանատուն ալ հրաժարեցնելու համար, ազդեցիկ Մակիդոնացիի մը կը չարախօսէ մեղ դէմ, անոր միջոցաւ կը յաջողի սպառնալիք մը զրկել Մակիդոնական գօմիթէին անունով մեր նոր պատասխանատունին, որ հրաժարի: Բայց մենք կը դիմենք տեղւոյս Մակիդոնական գօմիթէին, որուն անդամները կըսեն «թէեւ պաշտօնապէս տեղեկութիւն չունինք, բայց կրնայ ըլլալ որ մէկը մեր անունը այդ գործին մէջ չա. հագործած ըլլալ. ուստի մենք պիտի հետապնդենք զինքը:» Կաւեցնենք թէ այն՝ վարդօն համարձակած էր իրաւունքի և իր խմբագրի մասին շատ գէշ խօսիլ իրենց իբր հակաիդեալական:

(*) Տես Շարժումի 12 Մարտ 1903, թիւ 500, երես 4, սիւնակ երրորդ:
(**) Տես Շարժումի թիւ 501, երես 4:

Մենք անմիջապես կրօնք թէ իրաւունքի 5—6 տարւան ամբողջ հաւաքածոյն այս ժամուս կը յանձնենք ձեզ, և այդ հրէշ ստախոսք ցոյց թող տայ թէ ո՞ր թիւին և ո՞ր սիւնակին մէջ հակայնդաւորական տող մը կայ եղեր։ Այս մեր համարձակ պիտուին վրայ մարդիկը համոզուեցան և իրենց զգուշորէ մեծ եղաւ դէպի վարդօ։

Այս իրողութեան բոլոր մանրամասնութիւններուն վկայ են, այդ հրաժարեալ պատասխանատուները՝ Տ Տ. Պաղքերճիէվ, Տօք. Բարաքով, ու Մակեդոնացի Նիքօլա, կոզմա թօքատիւն և ուրիշներ։

Այդ հրէշ վարդօն էր որ իրաւունքի և իմ անձիս դէմ ուղղափառներ սարքելէ յետոյ, օր մը կըսէր ինձ վոյնիքօֆի տպարանին մէջ «Պ. Գուրպէթեան, քու ազգասիրութիւնը և հայրենասիրութիւնը ինձ համար կասկածի տակ չէ. և ինչ որ գրել եմ ձեզ դէմ, անոնց շատերը քննել պէտք է, որովհետեւ վայրկեանական տպաւորութեան տակ և բարկութեան մէջ գրած եմ»։ Այնոր այս խոստովանութեան և զոյգութիւն խօսքերը ինձմէ զատ լսած է նաեւ Գ. Պ., որ յանուն ճշմարտութեան միշտ պատրաստ է հետաքրքիրներուն հաղորդել լսածը։

Վերջապէս վարդօն այն հրէշն է, որ անցեալ ամառ զիս սպաննել տալու նպատակաւ քանի մը ոճրագործներ վրաս դրկեց, որոնց յարձակումը ամօթալի պարտութեան դատապարտուեցաւ և յաջողեցայ այն սրկականներուն փախչելու միջոց չձգելով ուտիկանութեան յանձնել։

Այսպէս, վարդօյի Պոլսոյ Հնչ. մասնաճիւղը մատնելէն սկսած,

մինչև Հոգնոգի մէջ մեզ վերագրած տողերուն կեղծարարութիւնը, հարեանցի թուումն մասանց մը ընելով, մեր ընթերցողաց ու բոլոր հետաքրքիրներուն ներկայացնելիս, կարծես, բաւական պիտի ըլլայ սրբաբարեկամ այն որակումը զոր մենք յատկացուցինք վարդօյին, «Բարոյապէս անտկաճ խնրագիրը» կոչելով։

ԳՈՒՐՊԵՅ

ՕՐՈՒՆԱՆ ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՐԱՆԻՆԻՔ

Անցեալ փետրուար 26ին, Ռուսիոյ պաշտօնաթերթերը կը հրատարակէր ռուսական կայսրութեան համարէն բնակիչներուն ուղղուած Նիքօլա Բ. Ձարին մէջ հրովարտակը, որ աշխարհի ամէն կողմերը նկատուեցաւ իբրեւ զազաւական մէկ կարեւոր յայտարարութիւն մը։ Այդ հրովարտակին մէջը, Հիւսիսի միանձնաւ ու մեծագոր ինքնակալը, յայտարարելէ վերջ թէ՛ «մեր կամքը եղած է մեր ժողովուրդին բարեւուութիւնը իրականացնել, ներշնչուելով մեր նախորդներուն, ու մասնաւորապէս մեր անհաղաքի հօր յիշատակի գործընդէն», հետեւեալ կերպով կը շարունակէ։

«Բայց մեծագէտ կը ցաւինք որ, կարգ մը չիտթութիւններ, մասամբ պետութեան թշնամի տարրերու ձեռքով ներմուծուած, ու մասամբ ալ ռուսական կեանքին օտար վարդապետութեանց շնորհիւ ստեղծուած, աբղիք կը հանդիսանան ժողովուրդին վրձակը բարեկեցիւ ընդհանուր ձեռնարկին։ Այդ չիտթութիւնները մըտքերը կը պղտորեն, անոնց անկարելի կընեն ստեղծագործ աշխատանքը, մերթ կը քանդեն մեր սրտին համակրելի ընտանիքներ ու կորուստի կը մատնեն հայրենիքին հարկաւոր շատ մը նորածին ոյժեր»։

Վերջապէս, այդ կայսերական հրովարտակը, դէպի Ռուսիոյ ժողովուրդը ինքնակալին մշտական հոգածութեանը իբր գրական գերագոյն առհաւատչեայ, ռուսական բոլոր հպատակներու հանդիսաւորապէս կը խոստանայ խղճովը, ինչպէս նաեւ կարգ մը երկրագործական ու գիւղատնտեսական բարեկարգութիւններ, որոնք իբր թէ կոչուած են Ռուսիոյ գիւղական համայնքին համարձեւ բարօրութեան ու հանգստաւետութեան յիշատակելի բարեբաւարիկ թուական մը բանալի։

Սակայն, որպէս զի Ռուսիոյ ինքնակալ մը յօժարի իր քաղաքական վարմունքին նկատմամբ այս հրապարակային բացատրութիւնը տալու, որպէս զի միանձնաւ Ձար մը զիջանի կամ հարկադրութիւն «կարգ մը ռուսական կեանքին օտար չիտթութեանց» մասին իր հպատակներուն խոհակալութեան ու գլուխաւորութեան այս խորհուրդները չտալէն, իրաւ, պէտք էր որ բացարձակ բռնապետութեան, անհամարձակ կոմսականութեան այդ կայսրութեան մէջ նոր բաներ մը գարձած ըլլային, զիտարին պարագաներ ծագած ըլլային, կնճոռոտ ու վտանգաւոր խղիւղներ պատահած ըլլային։

Արդարեւ, քիչ թէ շատ Եւրոպայի քաղաքական պատահարներուն շահագրգռող ու եւէ անհատի մը ծանօթ ըլլալու է թէ՛ մասնաւոր վերջին երեք տարիներու ընթացքին մէջ, Ռուսիոյ չիտթութեան, խոսնակութեան, մասնակի յեղաշրջումի ինչ տեւական տաղանայ մը անցնելու վրայ է։

Տակաւին ամենուրեք մէջ թարմ մնացած ըլլալու է Սէն. Բեդրսպոյրի Մոսկուայի ու Գիֆի համալսարաններու ռուսաւորներուն կողմէ կազմակերպուած այն հաւաքական համերաշխապետութիւնները, որոնք կայսրութեան մինչև յետին սահմաններուն մէջ բողոքի իրենց չարաշուք արձագանքները թնդացուցին ու կառավարութեան այնքան զբաղում պատճառեցին։

Բայց անհունապէս աւելի ուշագրտէր մասնաւոր Բօլշակայի, Գարեօֆի

ու կարգ մը ուրիշ նահանգներու մէջ երեւան եկած գիւղացիներու ապստամբութիւնները՝ վասն զի, այդպէս ալ կը յայտնուէր թէ, այս անգամ միանձնաւ ինքնակալին դէմ ուղղուած այդ ապստամբական հրաւերները միմիայն մէկ քանի խռովարար ու կրակոտ անհոգներու ձեռնարկը ամբաստանուելու չէին դատապարտուէր. այլ անոնց համակարծիք ու գործակից կը գտնուէին նաեւ, կարծես անսալով միեւնոյն զսպանակի մը անդիմադրելի ու թագուն մղումին, ռուսական մեծ քաղաքներու բանուորական դասակարգներն ալ, ու մասնաւոր նահանգային հոծ կուսակուցներու բնակիչները, երկարադիւր, գիւղացի դասակարգը, որոնց նկատմամբ թիւրօրէն կարծիք գոյացեր էր թէ՛ շնորհիւ իրենց ստորնութեան ու անբանութեան զարսուր ու տեւական վրձակին, յաւէտ անզգայ են սեւ յառաջդիմական կոմսապետապետական շարժումի, ու ընդհակառակը, կոչուած են տիրող միապետական դրոյթեան ընտրելագոյն ու անձնուէր պաշտպանները մնալու։

Գաղափարով, կը թուի թեմաք ու ձգտումներով կայսրութեան այս երկու իրարու հիմնովին ներհակ մասերուն, լուսաւորեալ ու անբան, ռուսաւոր ու գիւղացի դասակարգներուն այդ ապստամբական տեւական խռովումները զօրեղապէս ցնցեցին միապետութեան կողմնակիցները ու թալճար պնդեցան իրենց խոսքով ընտրելագոյն անհամար միջոցները չէին որ կրնային պակսիլ։ հետեւապէս, արտասովոր ստատկութեամբ մը բաղմապատկանացան սպառնալիքներն ու բանադրանքները, բանտարկութիւններն ու աքսորանքները, մեծապէս խոհեմութեամբ թայց այս բոլորին հետեւանքը։ Խրոնուցները շարունակեցին իրենց կանոնաւոր ընթացքը, օր օրի աւելի ստուարանալով ու տարածուելով։ յեղաշրջողներն ալ, իրենց կարգին ունեցան իրենց։ Երեւոյն աւելի անհոգութեամբ, մեծապէս, զործուանելութեամբ, անոնց անողորմ զնդակներուն շերտեր հոգիներն փչեցին։

Ա. ՇԻՏԱՆԵԱՆ

(64)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐԱՐԴ

ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹԵԱՆՑ ՆԵՐԿԱՍՏՅՈՒՆՅԱՆՑՆԵՐ

— Ներսէս Արծրունին այդ հաւանութիւնը պիտի չըտայ։
— Ինչո՞ւ համար։
— Անիկա ԿԱՉԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ հիմնադրելու է...
— Թող ըլլայ... չէ՞ որ անկախութեան զինուոր մըն է։
— Իրաւ է... բայց գաղափարի մեծ տարբերութիւններ ունինք։
— Ի՞նչ են այդ տարբերութիւնները։
— Կազմակերպութեան հիմնադրելու չեն ընդունիր «կուսակցութիւն» բառը. յետոյ, հակառակ են Հայդուկային արշաւանքներ կազմակերպելու։ Անոնց համար անօգուտ են ցոյցեր, անօգուտ են ապստամբական շարժումներ, անօգուտ են յարձակողական ծրագիրներու գործադրութիւնը... մէկ խօսքով՝ անոնց համար մեր գործունէութիւնը վնասակար համարուած է։ Մինչդեռ շատ սխալ ըմբռնում մըն է անիկա...

— Ներսէս Արծրունին այդպէս կը մտածէ։
— Կրննի թէ այդպէս կը մտածէ։
— Է՛յ... դուք արշաւանքներ պատրաստելու համար հայդուկային խումբեր ունիք։
— Ունինք։
— Երկրի մէջ են։
— Ո՛ր։
— Հապա՞։
— Արտասահմանը կը գտնուին։
— Ո՞ր երկրներու մէջ։
— Մաս մը Ռուսաստանի մէջ, մաս մըն ալ Պարսից սահմանադրուելու։
— Կը կարծէ՞ք թէ Թուրք կառավարութիւնը տեղեկացած չէ։
— Հայդուկային խումբերու մասին։
— Թո՛ղ իմանայ... Ինչ կարող է ընել։ Մեր հայդուկային խումբերը սքանչելապէս զինուած են։ Երկնից թռչունը չվրպել անոնց գնդակէն։ Անոնք վախ մը չունին, բարեկամ։
— Դիցուք թէ ձեր հայդուկային խումբերը սքանչելապէս զինուած են, դիցուք թէ օդին մէջ սուրացող թռչունն անգամ անոնց գնդակէն չ'ազատի, վերապէս դիցուք թէ անոնց ուժը մեծ է... Բայց կը կարծէ՞ք թէ կառավարութիւնը սքանչելապէս զինուած զինուորներ չունի ու՞ այդ զինուորներն օդին մէջ սուրացող թռչունը չվրպել... Դուք ձեր հայդուկային խումբերու ձեռքը մէկի տեղ հարկաւոր փառքաւորութիւնը տուած ըլլալու էք, անանկ չէ՞... արդեօք անպաշտպան գիւղացիներուն ալ գոնէ հաս մը չ'որհած էք...։

— Օ՛ր, ինչպէս կարելի էր այդ... բոլոր գիւղացիներուն զէնքեր տալու համար անհաղին պատրաստութիւն պէտք է, ուսկից կրնանք ձեռք բերել։
— Երբ անհաղին պատրաստութիւն մը չունիք, ինչպէս կը յուսաք յաջողիլ ու մեծ օգուտ մը առալք բերել։ Ի հարկէ, մեծ պատրաստութիւններն են որ մեծ գործունէութիւն մը գլուխ հանելու կը յաջողին։ Բայց, զարմանալի չէ՞ որ դուք քանի մը երկրասարգներ կը բերէք մեր լեռներու մէջ, ջարդել տալու համար անոնց ու անպաշտպան գիւղացիներն, որոնք տարիներէ ի վեր զանազան քուրտ Աշխարհներու գերիներն եղած են ու իրենց ճակատագիրը պարզապէս այդ վայրենաբարոյ գաղաններու կամայականութեան կախում ունին։
— Երկրասարգը շարժում մը ըրաւ ու ակամայ կերպով մը կերպարանքը խառնեց։
— Ո՞վ էր այդ հակա մարդը... ո՞վ էր այդ գիւղացին, որ ջախջախիչ փաստերով կը քննադատէր իր կուսակցութեան բովանդակ գործունէութիւնը։
— Կը սխալիք, բարեկամ, միմիայն երկրասարգը...
— Ի՞նչ բանի մէջ։
— Գաղափարներու մէջ։
— Ի՞նչ պատճառաւ... ըսէք ինձի։
— Նախ՝ յեղափոխական կուսակցութիւն մը պարտաւոր չէ նկատի առնելու գիւղացի ժողովրդեան անգէն միալը, որովհետեւ մեր գիւղացիները զէնք դուրծածել չեն գիտեր. յետոյ՝ Բուրսա-պէկիւրու իրաւասութեանց ներքեւ ծառայող գիւղացիները մեծաւ մասամբ իրենց հայրութիւնը չեն ճանչնար, բարեկամ, ինչպէս կարելի է անոնց վստահիլ։
— Խիստ լա՛ւ... միայն թէ վստահ նահանգին ո՞ր

բարձրաստիճան ամենակարեւոր պաշտօնատարներ, ինչպէս հանրային կրթութեան ներքին գործերու երկու նախարարները, նմանապէս նոյնքան ազդեցիկ ուրիշ պաշտօնատարներ ալ, ինչպէս Մոսկուայի ոստիկանագետը, վերնայի ու Գարեթի կարավարչապետները, աւելի ամեն կրցան պըրծիլ, աւելի կամ նուազ ծանօթեցն վերաւորութիւն մէջն, այսպէս ուրիշ, անխնայականութիւնը կապառնար ամէն կողմ տարածուիլ, Բայց միակատարութեան կուսակիցները, հետի դէպի իրաւարարութիւն կամ բարեկարգութիւն նահանջ մը կատարելու մտածմունքը ունենալէ, իրենց ճիգերը կրկնապատկեցին։ Չարք ներքին գործերու նախարարութեան գըլուխը դրաւ սարսափելի մարդ մը, Մ. Բիլէվը, որ զապովական միջոցներն ու հնարքները քառապատկեց հետեւեալքը. դարձեալ նոյնը գտնուեց թեան ու ապստամբութեան ոգին միշտ աստիճանելու վրայ էր կայարութեան մէկ ծայրէն միւսը։ Նիքոլա Բիլ խորհրդականները այժմ բաւական ճարպիկ ու խոհական կը գտնուին փողովութեան այդ ոգիին թափանցելու, ու մահը հոգիներնուն մէջը, խորհուրդ կուտան իրենց ինքնակալին, որ, հրատարակէ վերոգրեալ հրովարտակը, այդպէսով գրգռուած մտքերը քիչ մը գոնէ հանգստեցնելու յայտով։

Այժմ հարկ կ'աճուի թէ այդ հրովարտակը, որ սակայն Եւրոպական կարգ մը թերթերու կողմէ Ռուսիոյ համար իբր բարեկարգութեանց թելական մը կը համարուի, Ռուսիոյ մէջ իրերու արդի գրութեանն ըստ մը չպիտի փոխէ, քանի որ անոր կայսերական հեղինակը, առաջին տողերէն իսկ, իր հաստատ որոշումը կը յայտնէ ճիշդագոյն իր անմոռանալի հօրը յիշատակելի գործերէն։

Այդ «անմոռանալի հայրը» Ալէքսանտր Գ. էր, որը 1881ին, Ալէքսանտր Բիլի գերագոյն խորհրդական ու նախարար հայազգի Լոռիս Մէլիքովի իր ուղղած հոգեկաւոր մէկ հրովարտակովը, զորովով իր կայսերական խոստումը, մէկ հարեւորով իսպառ կը քանդէր Ռուսիոյ մէջ Սահմանադրական

դրութիւնը հաստատելու ի նպատակ իր նախորդին օրով այնքան զգուարութեամբ ձեռք բերուած բոլոր արգիւնքները, ու Ռուսիոյ համար նմանը չը տեսնուած բռնապետական թուական մը կը բանար։

Նմանապէս, Նիքոլա Բ. Չարին հրովարտակին մէջ «որոտօսի կղերին նիւթական վիճակը բարւոյն» մասին խօսք կայ, մինչդեռ այնքան գիտէ թէ այսօր Ռուսիոյ մէջ կառավարութեանց, հեղինակութեանց, կուսակցութեանց ամենէն ուժովը, ամենէն սարսափելին ու հարուստէ կղերական կուսակցութիւնը, Ս. Սիւստը, ուրիշհանուր քառախաղ՝ Բոլշեւոյցէվը, որոնք իրենց քմահաճոյքին համաձայն կը վարեն կայսրութեան ղեկերը, որոնց ձեռքին մէջ պարզ ու անկարող գործիք մը դարձած է նոյն ինքն Նիքոլա Չարը։

Տ. Լ.

ՔԻՉ ՍԸ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Հնչակեան ընկերներ, Նախընթեր յօդուածովս կոչուի բրիձեր դատողութեանը, առանց որոյ ճշմարտութիւնը մեզի առաջնորդ չենք ունենար, հետեւեալը կը մոլորինք եւ կ'իյնանք անել լաբիւրինթոսներու մէջ։

Հնչակի նախկին գրաշար Ռուբէն Կարապետեանը, իբր «Սագունի-Արզուն-մանեան կենտրոնի» կողմանէ Ռուսիոյ եւ Պոլսի կարեւոր ներկայացուցիչ, իր սուտերը եւ կեղծքները տողերակին մէջ կը պատգուէ սոսկալի նաւակ մը՝ գրուած, իբր թէ, Պ. Կարապետ Փափագեանի կողմանէ։ Այդ նամակին վերջին մասը հրատարակուած էր Ամերիկայէն կեղծ պատգամաւորական փողովի մը կողմանէ հանուած «Պաշտօնական յայտարարութեան» մէջ։ Այդ հրատարակուած մասին մէջ Պ. Կ. Փափագեան փոփաք կը յայտնէր որ կեղծութիւն համար լաւ

տուն մը վարձեն, լաւ կահաւորեն։ Տիկին Արզունեան մէջը նստի, եւ ինք, Պ. Փափագեանը, օր մը, կը խոստանար հիւր երթալ եւ կը պահանջէր որ իրեն փոխանակ նազարէկեանի լուբային եւ Արփիարի թէյին՝ Սթէյք կերցունեն, Սթէյք... Այս խօսքերուն մէջ ոչ յեղափոխութեան դէմ դաւաճանութիւն, ոչ ալ կուսակցութեան դէմ, դաւաճութիւն կարելի է տեսնել, մինչդեռ նամակին առաջին մասը դաւաճանութեան, զաւազրութեան եւ վատութեան վատթարագոյն կնիքը կը կրէ։ Այդ նամակին չհրատարակուած մասին մէջ, որը Ռուբէն Կարապետեան կարգաց 30 հոգիի առջեւ, Պ. Կ. Փափագեան խորհուրդ կուտայ Պ. Արզունեանին որ Միութեան բանակցութիւններուն մէջ բնաւ ընդդիմութիւն չը ցուցնեն, աւելն առաջարկի, ամէն պահանջի առջեւ չուտով տեղի տան, համաձայնին, ընկերավարութիւնն ս' զիւրութեամբ ընդունին, ամէնքին երեսին խնդան, ամէնուն առջեւ կեղծաւորեն, մինչեւ որ Միութիւնը կատարուի անկէ ետքը նոյն կեղծաւոր եղանակով մօտենան Դաշնակցականութեան, անոնց հետ ալ Միութիւնը կատարեն, ու անկէ ետքը քանդեն, հիմնադատակ ընեն բոլոր յեղափոխական կուսակցութիւնները...

Այդ նամակի ընթերցումէն ետքը ես չատ մը վերլուծումներով եւ նկատումներով զիտել տուի եւ յայտարարեցի որ սոյն նամակը կեղծ է, պահանջեցի որ այդ նամակին բնագիրը, որուն համար Ռուբէն Կարապետեան ըսաւ թէ «գտնուում է կենտրոնում», կամ Ամերիկայ զրկուի կամ հոս բերուի քննուելու եւ անոր կեղծ կամ հարազատ ըլլալը ստուգելու համար, եւ կամ հրատարակութեան տրուի եւ եւթարկուի հրատարակային քննութեան։ Ռուբէն Կարապետեան խոյս տուաւ այս պահանջէս, բաւական համարելով յայտարարել թէ, ինքը «տեսել է այդ նամակին բնագիրը, Լոնտօն կենտրոնում»։

Արդ, սիրելի ընկերներ, քիչ մը դատողութիւն բաւական պիտի ըլլայ զմեզ համոզելու թէ, Սագունի-Ար-

զունեանցի կենտրոնը եւ իր ներկայացուցիչը բռնուած են ամենազգուշիկ կեղծարարութեան մէջ, ինչպէս Պ. Կարապետ Փափագեանի վերադրուած մի այդպիսի պիղծ նամակ կը կարգացուի անկիւնները միայն, նաւորելու նպատակը ունենալով՝ եւ ինչպէս զայն հրապարակաւ չեն յայտարարի, ինչպէս Պ. Փափագեանի վերադրուած այդ նամակին վերջին մասը կը հրատարակեն, ուր նամակագիրը լուրիւ չուզեր այլ Սթէյք կուղեկեր, ու ինչպէս չեն համարձակիր հրատարակել նամակին այն մասը՝ որուն մէջ, իթէ հարազատ է նամակը, Պ. Փափագեան անհերքելիօրէն կը յայտնուի վատ մը, զաւաճան մը, զաւազիր մը, որուն վրայ պիտի տեղայ ամբողջ հայ ժողովուրդի զայրոյթն եւ լուտանքը։

Չէ՞ որ Սագունի-Արզունեանցի կողմէն հրատարակուած Հնչակը կը յայտարարէր թէ, «Փափագեանի մասին այժմ մենք կ'ըսենք, որ եւ ըրող դաւերի եւ չարքերի առանցքը»։ Ինչպէս ուրիշ փաստը որ ունէին իրենց ձեռքին մէջ, վերոյիշեալ նամակը, հրապարակ չեն դնել որ ամէն ոք փաստացի կերպով տեսնէ «դաւերի եւ չարքերի առանցքը»։

Ես հրապարակաւ կը յայտարարեմ թէ, Սագունի-Արզունեանցի կենտրոնը Արզունեանեանցի դաւադրական ծանօթ նամակին ազդեցութիւնը մեղմացնելու նպատակով դաւադրական նամակ մը կեղծել է, ու, այդ զգուշիկ կեղծիքը իրենց տխմար եւ տգէտ ներկայացուցիչին ձեռքը տալով մութ անկիւնների մէջ մտքեր թուաւորելու խաղախ եւ գարշելի արարքին մէջ բռնուած է։ Կը պահանջեմ որ համարձակին այդ կեղծ նամակը հրատարակել եւ եւթարկել հրապարակային քննութեան։

Հրապարակաւ կը յայտարարեմ թէ, Սագունի-Արզունեանեանցի կենտրոնը յիշեալ նամակը գողտնի չըբարեբութեան հանելով ու զայն հրատարակել չհամարձակելով, անհերքելիօրէն կը յայտնուի խաղախ ու կեղծարար, մինչեւ այն օրը, երբ կը համարձա-

անկիւնը հայ գեղ մը պիտի գտնէք, որուն տէրը Գուրապէի մը չէ, թիմարը... դիտէ՛ք թէ ինչ ազդեցութիւններ ունին այդ կողմը Մլոնցիներ, Շամբակցիներ, Մուկուրցիներ, Շաւիցիներ, Թախուրցիներ... վերջապէս այն Գուրապէի, որոնք ազատ ու ինքնիշխան կապրին ու՝ իրաւասութեանց ներքին ճնշուած ու սարկացած հայ գեղացիներ ունին մեծ թուով... Արդ, գիցուի թէ հայդուկային մէկ երկու խումբեր յարձակին այդ Գուրապէի կերպով... կը յուսա՞ք թէ ընդհանուր վրէժխնդրութիւնը, ընդհանուր կոտորածը նոյն վայրկեանին անխուսափելի չգտնուի։ Ինչ տրդուած կուենանք... չէ՞ որ մէկի անդ հարկւրը պիտի համբնք, չէ՞ որ մեր ետեւ աւել ու մեծի պիտի թողուք։ Ըսէ՛ք, խնդրեմ, կը սխալի՞մ արդեօք։ Տեղեկութիւններս չենժող են։

— Չեմ ըսեր թէ տեղեկութիւններդ չենժող են. բայց երկու չարեաց փոքրագոյն ընտրելու հարկաւորուած ենք։ Այսօր սպասելու, համբերելու հարը չկայ... պէտք է բռնի ուժով մեր իրաւունքը պաշտպանելու աշխատինք։

Ներսէս Արծրունին, անտեսելով որ Դրօշակեան ներկայացուցիչը հասկնալ չէր ուղիւ իր յայտնածները, վայրկեան մը մտածեց, ձեռքը ժանգատիլ ձակտին տարաւ, որուն վրայ թանձր մտայլ մը կ'իջնար, նայեցաւ անբացարկելի դաւաճութեամբ, յետոյ հարցուց.

— Սահմանադրութիւնը գտնուող ձեռք հայդուկային խումբերը քանի՞ հոգիէ կը բաղկանան։

— Պարագայ կայ, ուր մեծ թիւ մը կ'ընան կազմիլ զանազ, պատասխանեց երիտասարդը։

— Առ առաւելն որչա՞փ։

— Մինչեւ հարիւր... եթէ հարկը պահանջէ։

— Մօտ օրերուն մէջ կը պատրաստուի՞ արշաւանքը։

— Թերեւս... առ այժմ տեղեկութիւն մը չունիմ։

Այդ պահուն սենեկին գուռը բացուեցաւ ու բարձրահասակ երիտասարդ մը ներս մտաւ։

— Կը ներկայանան ձեզի, բարեկամս, ըսաւ Դրօշակեանը՝ Ներսէս Արծրունիին ուղղելով իր խօսքը. Պարոնը Հնչակեան ներկայացուցիչն է։

— Ուրախ եմ ձեզի հետ առնուելուս, մըմնջեց Ներսէս Արծրունին՝ քաղաքավարութեամբ Հնչակեան ներկայացուցիչին ձեռքը սեղմելով։

— Նոյնպէս ես... թոթովեց Հնչակեանը՝ խորին ուշադրութեամբ մը Ներսէս Արծրունիին համառ ու գեղացիներու յատուկ պարզ տարազը դիտելով։

— Վայրկեան մը լուռութիւնէ ետքը, Դրօշակեան ներկայացուցիչը ծանր ու լուրջ ձայնով մը ըսաւ.

— Խորհրդակցելով ներկայացուցիչներ վրայ։ Ահա՛ նահանգին խորքէն ազետալի լուրեր կը հասնին մէկ կողմէն քուրաք, միւս կողմէն թուրքը կը գրգռուին մեզի դէմ։ Կառավարութիւնը գաղտնի կերպով կը կազմակերպէ լինարնակ տարրերէ բաղկացած վաշտեր, որոնք գիւղերի հագուստով աւազակներ են։ Ինչ ընելու է... մեր վրայ կը ծանրանայ պատասխանատուութիւնը։

Երկու ունեղիւրդները յուզմունքով մը իրարու երեսը նայեցան ու սկսան մտածել։

— Ինչու չէք խօսիր յարեց Դրօշակեանը։

— Ինչ խօսիմ... յարեց Հնչակեանը. չէ՞ որ պարտաւոր եմ կեղծութիւն հրահանգին սպասելու։

— Այդ մասին ձեռք կեղծութիւն հրահանգ մը չկայ,

հարցուց Ներսէս Արծրունին։

— Ո՛չ։

— Ըսել է թէ առանց ձեռք կեղծութիւն հրահանգին, ու եւ ձեռնարկութիւն մը չէ՞ք կրնար ընել։

— Ի հարկէ։

— Կեղծութիւն գիտէ՞ թէ քուրաք-պէկերը կը յարձակին մեր գեղերու վրայ ու կը ջարդեն մեզ։

— Այո՛, շարունակ կը տեղեկագրուին ամենափոքր դէպքերն անգամ։

— Կը խնդրեմ, եթէ դուք ձեռք ձեռք տաք ու ըստ այնմ պատրաստուիք, արդիւրդ մը կուենանք... Կուսակցութեանց երկու ներկայացուցիչները պահ մը չուարեցան. չէին գետն ինչ պատասխաններին։

— Կարելի չէ՞ համաձայնել, վրայ բերաւ Ներսէս Արծրունին։

— Ես չեմ կրնար՝ առանց իմ կեղծութիւն հրահանգին, չեմ կրնար Հնչակեանը։

— Ես ալ չեմ կրնար՝ առանց իմ Պիւռոյիս հաւանութեանը, նկատել տուաւ Դրօշակեանը։

Ներսէս Արծրունիի կերպարանքը խռովուեցաւ, միջցաւ՝ ինչպէս գիշերուան մտայլը։ Կարծես թէ ըսելով խղճեց իր հոգին։ Իր մեծ ու արեւնաւոր աչքերը դարձուց դէմը կեցող խղճիկուն վրայ, որոնք ազդութեան մը ձակատաքին հետ կը խաղային, դիտեց զանոնք, չափեց անոնց գործունէութիւնը, յետոյ՝ ծանր ու հրամայական ձայնով մը ըսաւ.

(Շարունակելի)

կին հրատարակել ֆափաղեանի վերադարձը յիշեալ համակը եւ կը հաստատեն անոր հարազատութիւնը:

Նոյնպէս Պ. ֆափաղեանէ Պ. Արզումանի ուղղուած մի ուրիշ նամակ կարգացուած է Ռուստուրի մէջ. այդ նամակը իր պարունակած մտքովը դրամագծօրէն հակառակը եղած է վերի նամակին պարունակութեանը. սորոցմէ մին գրողը չի կրնար պրած բլաւ միւսը:

Պարզեցի այս խնդիրները՝ ցուցնելու համար թէ՛ ի՞նչ սուտեր եւ ի՞նչ կեղծիքներ հրապարակ կը հանուին մտքերը պոետրիու եւ մոլորեցունելու համար. եւ թէ՛, որքա՞ն հարկաւոր է մեզի ամեն պարագայի տակ գործածել քիչ մը դատողութիւն:

Գ. Պ. Զիթճեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Որբանոցի մը հիմնարկութեանը սանձաւորեալ Դարակէօղեան գումարով, Բերա, իտիվեալ Բալաս պանդոկը ծախու առնուած է, 15 հազար ոսկի:

— Երուսաղէմի վանքին միաբանութեան անդամներուն մէջ ծանր անհամաձայնութիւններ ծագած են. Պոլսական թերթերը այս անհամաձայնութեանց վրայ շատ որոշ ու մանրամասն տեղեկութիւններ չին պարունակել թէեւ, բայց կերեւայ թէ խընդիրը կարծուածէն աւելի լուրջ է, վասն զի. Պատրիարքարանի Ոսան Ժողովոյ վերջին նստին մէջ խօսք անցեր է կեդր. Վարչութեան կողմէ Երուսաղէմ կարող քննիչ մը զրկելու:

— Պոլսոյ նպաստից Գանձնաժողովը ստուգելով նպաստից անտուկին նիւթական վիճակը եւ հասոյթի աղբիւրները, ինչպէս նաեւ նպաստեցնակալ զանազան հաստատութեանց կարօտութիւնները, գաւառական դպրոցներու համար սահմանած է իւր 1500 ոսկի, ամսական 120 ոսկի հաշուով եւ տնօրինած է որ այս նպաստի գումարը միայն թեմական դպրոցներու յատկացուի եւ առաջնորդանիստ կեդրոնները ու գլխաւոր քաղաքները մաս չունենան ասկէ, այլ իրենք հոգան իրենց դպրոցական պէտքերը: Սահմանուած ամսական գումարէն 30 ոսկի յատկացուած է Կիրիկիոյ թեմական դպրոցներուն, որոշուելով որ այս գումարը Ս. Կաթողիկոսին տնօրինութեամբ սահմանուի այն դպրոցներուն որոնց տալ պէտք է: Իսկ միւս Վիճակներու թեմական դպրոցներուն յատկացուած նպաստներն ալ, առաջնորդարաններու միջոցաւ իրենց նպատակին ծառայեն: Արհեստանոցներու համար, որոնք պիտի բացուին քանի մը գլխաւոր կեդրոններու մէջ, յատկացուած է 2000 ոսկի եւ 500 ոսկի ալ պատահական նպաստներու եւ զանազան ծախքերու, որով ընդհանուր գումարը յանգած է 4000 ոսկի եւ յատկացուած է, որ բարեբարներու նպաստով եւ զանազան նուէրներով պիտի հոգացուի:

— Կիրակի օր Սանդղախի մէջ երրորդ անգամ բանախօսեցին Տ. Ռուշպուլեան եւ Տ. Զիթեան. սրահը երկսեռ բազմութեամբ լեցուն էր: Կարծէր հոս այդ բանախօսութեանց կարեւոր գծերը պարզել, բայց տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ ուրիշ առթիւ կը ծագէր. միայն սաչափ կրօններ թէ Ժողովուրդը չափազանց ոգեւորուեցաւ եւ կէցցէներով ու ծափահարութիւններով թնդացուց սրահը:

Յրուելու ատեն մէկ քանի անհանգաւոր պարոններ իրարանցում մը ունեցան:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Սթանպուլտան Մարտ 27 թուրիկի թէլեկրաֆ հաղորդ. «Աւպանիտա գարըշըգըզ պէոյիւք օյուպ, էհալի թէրքի սրլահ իթ. մէք իսթէմէյօր. Հէյէթի վիւքէլտ օլ թարաֆա պիր չօգ սօքեր եօլլամագ իչին քօրար վերտի իսէտէ, ֆազաթ Սուլթանտան գաթի թալիմաթ ալընմատըգճա ամէլիաթտա պուլընմատարընը ասքէրէ էմր իթտի»:

Շու հալտէ առը արնավուտար իւզէրինէ սօքեր եօլլալլամագը հալընը Էլօրօսայ պիր կէօթէրիչ իչին, վէ պէլքիտէ էլ ալթընտան առը իսլամարա եարտըմ իչին տիր. էրմէնիստան իթիլալը վէ Սասուն գըրկընը էնաւընտա ասքէրէրին օյնամըշ օլտըղը րօլար տահա քիմէնին խաթընտան չըգմամըշ տըր:

— Ալմանիա իմերթթօրըն իքի մախտուվարը Ապրիլ 6տան 9ա գատար Սթանպուլ կէլուպ, 4 կիւն օրատա գալաճագլար: Միւշարիլէյս րէնէլէրի գարըշլամագ իչին պիր Հէյէթի մուրախասէ Սուլթան թարաֆընտան Զուաւտ վէ իսլալի վաբօրլար իլէ Զա. նագգալէյէ կիտէճէք տիր:

— Պատրիարք Օրմանեանըն էօմ. րիւնէ սուի գաուտ իթտիկիւնտէն տօլայը իտամա մահքիւմ օլան Յա. կոր, եինէ Պատրիարքըն րէճաւը իւզէ քօլը շահանէ իլէ իտամ. տան գալթուլուպ, էպէտի մահ. պուս գալաճագ տըր:

— Սքիւպ վիլայէթիւնտէ վուր. պինցտէ վէ Տէմիր-Հիսարտա իքի պուլկար չէթէլէրի վէ թիւրք տօքէրի պէյիւնտէ գալլար վուզու պուլմուշ տըր:

Պիր չէթէ տախի Մալէշ-Բաւ նիհատա կէօրէնմիւշ օլուպ, օլ թարաֆա պիր թապուր աքքէր կէօնտէրիլիկի Սթանպուլտան պիլտիրիլիօր:

— Մաթթանիա իսլահաթընը գօնքօշ ալթընա ալմագ իչին, Բուս վէ Աւստրիա էլիլէրի պիր ճէտվէլ թանգիւմ իտուպ քէնտի հիւքիւմէթիլէրիէ կէօնտէրմիլէր: Մէքքիւր ճէտվէլ վիլէննա վէ Բէթրապո րկ գապիւնէլէրիւնտէ թաս. տիգ օլընտըգտան սօնրա, էլիլէր գօնթօր վ զիֆէլիւնի Մաթթան. իտատաքի քէնտի գօնսօլարընա իհալէ իտէճէթէր իմիշ:

ՏԱԽԻԼԻԾԷ

Շու. սօն հաֆթուլարտա Հէյէթի վիւքէլաւըն տէկիլիլէճէկիլէ տալիր հէր կիւն եհնի հափաթիւլէր:

եհնի եալանլար էհալիլի իշլալ իթ. մէքտէ իտի:

Հարպիէ նագըրը ժէնէրալ Բար. իքթօլըն՝ աքքէրիէ պիւտէսինէ 10 միլիոն ֆրանք հէնի զամմիաթ թալէպի Մ. Տանէվ վէ րէֆէգա. սընտան գապուլ օլընմատըղընտան տօլայը, իսթիֆա իթմէսի սէպէպ լէ, պիւթիւն գապիւնէ իչին պիր գրիզա (տօգնապ) հըսս օլընմագ. տալտը, վիւքէլա րէյիսի Մ. Տանէվ հէր նէ գատար իլք կիւն. լէրտէ՝ Բաբրիքօլըն եերինէ՝ միւլթէվէֆա րէննա Ալէքսանտր Պա. թէնպէրիէ գարըշ սուի գաւտապ պուլընուպ տէ Բուսիւլայ գաշմըշ սլան զապիլթէրտէն պիրինի գաւտա կէօթէրմիւշ իտի իսէտէ, թապիլի Ֆէխամ. Բրէննա Ֆէրտի. նանտ օ՝ կիպի սապըգալը զէվաթտան սաքընսճագ տըր, Ֆէխ. Բրէննին շու մուխալիֆաթը սէպէպլէ կէչէն հաֆթա վիւքէլա րէյիսի Մ. Տանէվ պիւթիւն գապի. նէնին իսթիֆասընը Բրէննէ թագ. տիմ իթմիշ իտի:

Եհնի գապիւնէ թէլէրիլի իչին Մ. Տանէվ, Մ. Կէչէվ վէ սաիր ֆըրգա րէյիպէրիլի Բրէննա իսթի. շարէյէ տալէթ իտուպ, իսթիզան էյլէտի իսէտէ, իսարիճի բօլիթի. գանըն էն նագրիգ վէ Մաթթանիա մէսէլէնին շու էն ալէֆիլի էսնալա. րընտա պիր աղըր մէսուլիլէթ տէ. րէօհտէ իթմէք քէք գօլայ օլմա. յաճաղընտան մէսէլէ մուլալապտա գալմըշ վէ հիչ պիրիսի գապիւնէ թէլէրիլիէ ճէօտրէթ իտէմէմիշ իտի:

Նիհայէթ չօգ միւհաղէ վէ չօգ իսթիլարէթիլէրտէն սօնրա Ֆէխամ. Բրէննա Մ. Տանէվին իսթիֆասընը կէրի վիւլուպ, էպլէլէրի գապիւնէ աղալարընը մէմուրիլթիլէրիւնտէ իպգա էյլէտի. եալընը Մ. Բաբ. րիքօֆըն եերինէ բօլթօֆիլթ Սա. վօլ հարպիէ նէլարէթիլիէ կէչմիշ տիր, Պու պապտէ Բրէննին պիր իշքաղը տախի նէշը օլընմըշ օլտըղը վէ քէգա Սապրանիլէնի մարտ իսթիլարնա գատար տէվամ իտէճէկի սօն հափաթիսթտան տըր:

Բ Ո Ւ Ս Ի Ա

Կէչէն սէնէ րուս նագըրը Մ. Սքիւկինին գաթիլիէն չէրիքի ճի. նայէթ օլլագ չիւրհէսի իլէ, Կօց նամ պիր կէ՛ճ Եհնուտի Բօմստա տէրտէսթ օլընմըշ տըր: Բուս էլ չիսի մէրգուլըն քէնտիսինէ թէս լիմինի թալէպ իտէյօր: Իթալիա հիւքիւմէթի իսէ Կօցըն չէրիքի ճիւնայէթ օլտըղընա տայիլ գապի տէլիլէր կէօրէմէթիկիւնտէն մաա տա, մէքքիւր գաթիլէ բօլիթիգա ճիւնայէթի յօգթաւընտան պագ. մագ իսթէյուպ, րուս հիւքիւ. մէթիւնէ թէսիւմ իթմէմէնին պիր եօլընը տիւլիլիլիօր:

— Ի. Է. Էյալէթիլինի Սլաթու. չէհիլիւնտէ իշէլիլէ թաթիլի միւշ. զուլիլէթ իտուպ ֆապիլգալարը

իհաթէ իտէրէք, պիւթիւն ճամ. լարը գըրմըշլար, վէ սիլահ իսթիլալը իլէ պէլէտիլէնին րէյիսի սանիսինի վէ պիր ժանտարմայը եարէլէմիլէր:

Տէր հալ պիր թապուր աքքէր եէթիւմիշ վէ իշէլէր իւզէրինէ աթլշ իտէրէք, անէլտէն 28ի էօլտիւրմիւշ վէ 50սլիի եալէլէմիւշ. պուրն իւզէրինէ իսթիլալ իսթիլալ պուլմըշ տըր:

ՍԵՐՊԻԱ

Սըրպ վէ թիւրք տէօլէթիլէրի պէյիլիտէ սօն հաֆթուլարտա պի. րապ կէրկիլիլէք հըսս օլընըյօր. պիր ալտան պէրու Սըրպ էլիսի Սուլթանըն հուլտըրնա գապուլ օլընմատը, թիւլք մէհաֆիլիտէ կէչէն զաննիլաթա կէօրէ, Բու. սիւնըն հիւմայէսի ալթընտա Սըրպ վէ Պուլկար հիւքիւմէթիլէրի պէյ. նիւտէ՝ թիւրքիւլայ քսըշը՝ կէօնա պիր իթիլաֆ եախտ իթիլթաք հըսս օլընըր բմըշ, Պիզէ թիւրք. լէրին պու զալըն րէք պաթիլ տիր. Էկէր Պուլկարիտա օ կիպի պիր էֆքեար օլաւ տըր՝ հարպիէ նագըրը Մ. Բաբրիքօլըն թալէպի իւզէ՝ աքքէրիէ պիւտէսինէ 10 միլիոն ֆրանք զամմիաթ րէտա օլընմագալ:

ԵՌԻՆԱՆԻՍՏԱՆ

Հարիցատա (Թէսալիա) պիր թագըմ կէնճ Մաթթանիալար թիւրքիսի քիւրընա կէչմէք իսթիլալէրի իչին Երուսան ժանտարմալարընտան տէրտէսթ օլըն. տըլար, քէգա թէնտիլանըն շէ. հիլէրինտէ չօլար Մաթթանիալա կէչմէք նիլէթիւնտէ պուլըն. տըլարըն սէպէպլէ հիւքիւմէթ օ՝ կիպիլէրին իւզէրինէ զիլաւտէսի իլէ տըգգաթ իթմէքտէ տիր:

Երուսան մէմալիլիլիտէ միւշահէ. պէ օլընան շու հարէքէթ պուլկար գօմիլթէլէրին թէլվիքիւնէ համլ օլընըյօր:

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԹԷԼԷԿԻ ԱՅԼԱՐ

Սրանպօլ, 30 Մարտ

Իսթիպալտէ պուլընան պիր պուլկար չէթէսթ թիւրք աքքէրինտէն աքանսըգա կէլմիշ տիր, Չէթէ. տէն 26 րիշի էօլմիւշ վէ 4՝ եա. րէլէնմիշ:

Շիմտի Մանասթըր վէ Բիլլէր ճիվարլարընտա եալընըղ իքի պէօ. իլիք չէթէ կէօրիւնիօր. ֆազաթ պուլար տախի չիտտէթլէ թաա. գիպ օլընըյօր:

Սրանպօլ, 30 Մարտ

Ալմանիա էլիսի աղըր սուրէթ. տէ խաթիլալարտը:

Одговорникъ Е. Драгулевъ

Печатница Взаимность Варна.